
Fryslân digitaal Snelle verbinding brengt nieuw elan

visie

Interview

De denktank Station Fryslân wil een debat op gang brengen over een Fryslân waarin beter wordt omgegaan met het water, het landschap en de cultuur. Het Friesch Dagblad vraagt denkers en doeners naar hun goede idee voor de toekomst van de provincie. Vandaag **Niek Geelhoed**, directeur van Kabel Noord.

Je kunt net zo
goed vanuit
Dokkum op de
New Yorkse beurs
handelen
Sterke punten
van Fryslân
sneeuwden
onder door
schaalvergroting

Hoe ziet Fryslân er uit in 2018? Voor veel Friezen is het gewenste antwoord op die vraag simpel: net zo als nu. Eerst even een paar lelijke plekken wegwerken en... Klaar! Niet meer aankomen.

Of dat ideaal te combineren is met een bloeiende provincie, waar in de toekomst geleefd, gewoond en gewerkt kan worden, is de vraag. Een leefbaar gebied is ook een economisch rendabel gebied. Om dat blijvend te realiseren, moeten economische activiteiten aanhaken bij de sterke punten van het gebied. Fryslân is een hechte gemeenschap, ondanks de ruimte in het landschap en de grote afstanden. Zelfs de banden met de 'Friezen om utens' zijn doorgaans hecht. Friezen zijn toegewijde en betrouwbare werkers, die gedisciplineerd kunnen doorgaan tot de klus klaar is. En ook een volk van dominees en onderwijzers; dat waren in het verleden overigens ook belangrijke 'exportproducten'.

Deze sterke punten zijn niet verdwenen, maar ondergesneeuwd door schaalver-

groting en concentratie en verwaterd door migratie. Dat lijken onomkeerbare economische processen, maar de wereldeconomie gaat sterk van karakter veranderen. Kennis, informatie en creativiteit vormen steeds belangrijker productiefactoren. Deze diensten en waarden worden in de digitale economie anders geproduceerd en anders verspreid: op internet is geografische afstand geen issue; de locatie heeft dus minder invloed op de economische activiteit. De economische bijdragen worden in toenemende mate geleverd vanaf computerapparatuur, die heel best in de woonomgeving van de netwerkers kan staan. Er ontstaan 'virtuele' bedrijven die economische activiteit ontplooiën door samenwerkingsverbanden over de hele wereld. Snelheid wordt van veel groter belang en daarmee flexibiliteit in processen.

En daarmee verdwijnen de voordelen van schaalvergroting naar de achtergrond; kleine, samenwerkende eenheden kunnen door hun flexibiliteit beter concurreren dan grote bedrijven. De *virtual communities* die nu een hoge vlucht nemen (zoals Hyves, Facebook, LinkedIn) worden steeds belangrijker en zullen

Via de computer
praat de dokter in
de toekomst een
met de patiënt

in de toekomst een economische factor worden.

Koploper

Digitalisering zorgt er voor dat de spanning tussen het voordeel van ruimte en het nadeel van afstand wordt weggenomen. Als Fryslân inzet op deels nieuwe economische activiteit, blijven de structuren in het landschap behouden, omdat de economische waarde van bestaande landschapselementen op peil blijft. Boerderijen houden hun functie als werk- en woonstede. Sommige zullen de kern vormen van een modern landbouwbedrijf, andere krijgen er een tweede (digitale) tak bij of worden de behuizing van geheel ander werk. Een voorbeeld daarvan is de kunstenaar Timo Mank, die in zijn galerie-hotel een virtuele versie van het eiland Ameland tot leven brengt. Maar er zijn veel meer mogelijkheden, van internetwinkel tot creatief beroep, van webdesign tot dienstverlener. Je kunt ook net zo goed vanuit pakweg Dokkum of Jorwert op de Amsterdamse (of New Yorkse) beurs handelen, als je maar over een snelle verbinding beschikt. Locatie is niet relevant. Het nieuwste datacentrum van ons land komt ook niet in Amsterdam, maar in Steenwijk.

De kleine kernen bloeien, doordat er voldoende lokale werkgelegenheid is en de leefbaarheid op niveau blijft. Door de dorpshuizen aan te sluiten op glasvezel, wordt uitwisseling van bewegende beelden en grote gegevensbestanden mogelijk, desnoods met de hele wereld. Daardoor krijgen deze een versterking van hun centrumfunctie, waar naast het biljart en de bejaardengym plaats is voor (tele-)werken, ontspanning en voorzieningen in een dorp. Er kan zo een netwerk van dorpshuizen-nieuwe-stijl ontstaan, met bijvoorbeeld virtuele loketten, een HD-gamecorner voor jongeren, werkplekken op afstand en kleine, onbemande dorpswinkels, gebaseerd op techniek uit automatieken. Ook op het gebied van toerisme en zelfs spiritualiteit komen er met moderne technieken en verbindingen nieuwe mogelijkheden voor oude cultuurdragers.

Overgangsgebieden

De elf Friese steden vormen een schakelpunten tussen de *virtual reality* en de f(r)ysieke realiteit. Het is het overgangsgebied van de virtuele wereld naar reële voorzieningen en distributie. Een voorbeeld daarvan is 'Beleef Dokkum', waarbij de winkelstraten van de stad in 3D visueel worden gemaakt. Zo is er een parallelle virtuele wereld, die het publiek kan verleiden tot een aankoop in een webshop - of tot een daadwerkelijk bezoek aan Dokkum.

Zorg

Dit geldt ook voor dienstverlening, bijvoorbeeld de gezondheidszorg. Er zal een forse efficiëncyslag nodig zijn om de zorg betaalbaar te houden. Door nieuwe technologie kunnen patiënten met diverse ziektebeelden van afstand worden gevolgd en kan er regelmatig overleg plaatsvinden met de medische begeleiding.

De druk bij een medische praktijk kan een stuk lager worden als patiënten (deels) als virtueel patiënt kunnen worden gevolgd. Ook kunnen mantelzorgers op deze manier worden ondersteund, waardoor de (dure) reguliere zorg later wordt ingeschakeld.

Onderwijs

Digitalisering kan ons ook koploper maken op gebied van modern onderwijs. Niet dat ouderwetse gedoe met schoolborden en schoolboeken (die vaak al verouderd zijn als ze van de drukker komen). Nee, denk meer aan combinaties van enerzijds computers, die kinderen op individueel niveau les geven (ook thuis!) en anderzijds op school ondersteund worden door onderwijzers, die gericht zijn op sociale interactie, uitval en probleem-situaties. De leerling doet niet alleen kennis op, maar vooral vaardigheden voor het oplossen van problemen door praktijkgericht onderwijs (*learning by doing* met multimediale middelen). Interactie met leeftijdgenoten in andere landsdelen of in het buitenland voorkomt het oplopen van achterstanden door een gebrek aan contact, wat momenteel één van de problemen van het kleinschalige Friese onderwijs is. Als we dit goed aanpakken, maken we van het onderwijs weer een speerpunt en een exportproduct voor Fryslan. Maar dit keer zonder dat we de onderwijzers zelf verliezen.

Uit een studie in Zweden blijkt dat de komst van glasvezel op het platteland een duidelijke positieve economische impuls heeft veroorzaakt. President Obama heeft een programma van 44 miljard dollar aangekondigd om vooral op het platteland breedband te realiseren. De Europese commissie stelt 1 miljard euro beschikbaar voor een programma dat zich primair op agrariërs richt. Een land als

Frankrijk heeft 4 miljard euro aan gesubsidieerde leningen beschikbaar om het platteland te ontsluiten voor breedband. Maar ook het (semi) particulier initiatief is op het platteland actief. Zo bestaat in veel dorpen in Denemarken een *customer owned* glasvezelnet en zijn ze op Noorse fjordeneilandjes bezig met glasvezel en Wifinetwerken voor zorgtoepassingen.

Maar een duidelijke strategie waarin snelle internetverbindingen economie, cultuur en leefbaarheid met elkaar verbinden, is nog nergens ter wereld neergezet. Een mooie uitdaging voor Fryslân!

Kabel Noord-directeur Niek Geelhoed wil zelfs het meest afgelegen Friese dorp via de glasvezelkabel aan het internet krijgen. Dat biedt een wereld aan onvoorziene mogelijkheden, van andersoortige banen tot jongere bewoners. Maar dan moet hij wel de politiek mee krijgen.

Niek Geelhoed weet nog hoe hij als jongentje door de straten van Assen rende. Het eerste huishouden in de buurt had een televisie gekocht. Een wonder van techniek dat je gezien moest hebben. „Science-fiction vonden we het.” In de hoek van zijn kantoor in Dokkum herinneren twee antieke tv-toestellen aan die begindagen van de beeldbuis.

Nog zo'n technologische revolutie was de introductie van het internet. Voor Geelhoed kwam die in 1994. Een collega - type technologiefanaat - schakelde enthousiast een krakend en piepend modem in. Geelhoed kon een teleurstelling amper onderdrukken. „Ik kon me niet bedenken wat je ermee moest. Tegenwoordig kan ik me nauwelijks een leven zonder internet voorstellen.”

Het kan snel gaan met moderne technologie. Die wetenschap geeft Geelhoed hoop. Als directeur van Kabel Noord, een onderneming die via de kabel televisie, radio en telefoonverbinding aan de man brengt in Noord-Oost Fryslân, hoopt hij bij te dragen aan een technologie-revolutie in het klein. Glasvezelkabel in de vijf gemeenten waar het bedrijf werkt. Dus: supersnel internet.

Niet nodig, zo'n hyperinternetverbinding in de nok van Fryslân? Dat is volgens hem klein denken. „Had in de jaren tachtig aan iemand gevraagd of hij een mobiele telefoon wilde. Waarschijnlijk was het antwoord 'nee' geweest. Waarom zou je de een telefoon bij je willen hebben, als je gewoon een toestel thuis hebt? Anders gezegd: over tien jaar gebruiken we technieken op een manier die we ons nu nog niet kunnen voorstellen. Ook hier.”

In een wereld van razendsnelle veranderingen lijkt het internet een al belegen uitvinding. Maar, zegt Geelhoed, er gaapt een kloof tussen wat er met de internettechnologie kan en hoe we het nu gebruiken. „Visionairs zeggen: we staan nog maar aan het begin.”

„Nu is internet vooral een informatienetwerk. Eén persoon haalt informatie op bij een ander persoon. En er wordt via het net beperkt gehandeld in producten. De grote omslag komt als we internet op grote schaal gaan benutten voor de diensteneconomie. Geen product op bestelling, maar een dienst, geleverd via het net.”

Als voorbeeld noemt hij een arts die op afstand checkt of de patiënt wel de medicijnen heeft ingenomen. De hartslag controleren, kan in dezelfde handeling dankzij een handig apparaatje. Via de computer houdt de dokter ook nog even een praatje met de patiënt: gaat alles goed, zijn er klachten? „Het voordeel van zo'n werkwijze is dat de patiënt gewoon thuis kan blijven. Dat is persoonlijker en goedkoper dan een ziekenhuisbed. En de tijd van de dokter wordt efficiënt gebruikt. Technologisch is dit al mogelijk. Ook handig bijvoorbeeld voor de thuiszorg.”

Voor de bovenste hoek van Fryslân zou zo'n diensteneconomie via internet goud kunnen zijn, denkt Geelhoed. „Het is een prachtig gebied. Maar economisch gezien heeft het handicaps. Het is er dunbevolkt, er weinig kennisintensief werk en de afstand met de rest van Nederland is groot.”

Een centrale as bouwen helpt daartegen maar heel beperkt denkt hij. „Dat is een oplossing van de oude economie. In de nieuwe economie verdwijnt de factor afstand. Als je overal een dienst kan aanbieden of vragen, zijn kilometers niet belangrijk meer.”

Dus hoeft een architect niet per se in Amsterdam te wonen omdat hij daar de meeste presentaties doet. Via internet kan hij net zo makkelijk vanuit Dokkum zijn verhaal doen. „Dat heeft ineens veel gunstiger vestigingsfactoren. De lucht is er schoon, het is er prettig wonen en je hebt de ruimte. Zulke dingen zullen zwaarder gaan wegen.” Andersom kan ook

een afgelegen dorpsschool via een schermpje die hele goede docent in huis halen, die niet uit Leeuwarden wil verhuizen. Of een burger die goede arts of deskundige raadplegen.

Geelhoed is vlug met erkennen dat een internetverbinding maar voor een aantal sectoren verschil maakt. „Een bouwvakker of kapster heeft er weinig aan. En ja, veel bewoners van Noordoost Fryslân hebben beroepen waarvoor ze de handen uit de mouwen moeten steken. Maar je moet aan de toekomst denken. Vroeger was Fryslân een landbouwprovincie. Nu is de agrarische sector een kleine werkgever. Dat kan snel gaan. De economie is niet statisch. Eén ding is zeker: die kennisintensieve bedrijven en beroepskrachten komen hier niet als je ze niet eerst goede voorzieningen biedt. Dat begint met snel internet.”

Nu bungelt de bovenste schil van Fryslân nog onderaan de lijstjes van internetproviders. In sommige plaatsen in Noordoost Fryslân is volgens Geelhoed helemaal geen internet. In andere streken is het er wel, maar dan is de verbinding traag. „Kabel werkt zo: hoe verder je van de centrale af bent, hoe langzamer de verbinding. Er zijn buitengebieden waar je geen youtube-filmpje kunt bekijken.”

De meeste bedrijven vinden het niet de moeite waard daaraan wat te veranderen, makt Geelhoed. „Dat zijn commerciële ondernemingen. Die kijken naar de investering en wat het oplevert. Hier zijn te weinig huishoudens om de hoge aanlegkosten van een goed netwerk op korte termijn terug te verdienen. Deze hoek van Fryslân krijgt daarom nooit een verbinding die stevig dataverkeer aan kan.”

Geelhoed pleit daarom voor eerherstel van de Nuts-bedrijven; ‘overheidsbedrijven’ die wél torenhoge investeringen doen die zich pas op lange termijn terugbetalen. Omdat die voorzieningen van algemeen nut zijn. In de 19e eeuw zorgden die bedrijven ervoor dat zo ongeveer elk huishouden kon worden aangesloten op elektriciteit, stromend water en gas.

Maar geen nutsonderneming zonder politiek draagvlak. En dan betreft Geelhoeds gezicht. „De meeste politici zijn mannen en vrouwen van rond de vijftig. Die snappen niet dat investeren in glasvezel net zo belangrijk kan zijn als investeren in bruggen en wegen.” Hij memoreert een recent congres in het gebied. Daarbij werd de zaal een stelling voorgehouden: ‘glasvezel is meer waard dan asfalt’. Van de dorpsbewoners was tachtig procent het daarmee eens. Van de aanwezige politici maar vijftig.

Interview: Wouter Smilde

Feiten en cijfers

- De aanwezigheid van breedbandinternet wordt een steeds belangrijker reden voor burgers en bedrijven om zich in een gemeente te vestigen, denkt Ferd Cone, burgemeester van Leeuwarden. Hij was ook voorzitter van een internetwerkgroep van Economische Zaken. Dus is breedbandinternet voor gemeenten „een investering in je toekomst”, zei hij in *VNG Magazine*.
- De snelheid van internetverbindingen gaat flink omhoog. Breedbandverbindingen hebben nu een downloadnelheid van 1 tot 10 Mbps. Iedere Europeaan moet in 2020 toegang hebben tot highspeed internet van 30 Mbps. De helft van de huishoudens zou bovendien supersnel internet in huis moeten kunnen halen, van wel 100 Mbps.
- Weten hoe snel uw internetverbinding is? Dat is op verschillende websites te testen, bijvoorbeeld op www.speedtest.nl.
- Welke rol zal internet in 2020 hebben in ons leven? Pew Internet concludeerde na een rondgang onder deskundigen: bijna iedereen zal tegen die tijd supersnel internet op de telefoon hebben. Maar ook: bijna niemand is nog anoniem, het aantal virtuele verslaafden zal explosief stijgen en Engels zal als internettaal mogelijk de andere talen verdringen.

Niek Geelhoed kon halverwege dit jaar goede cijfers presenteren van Kabel Noord, het kabelbedrijf van Noord-Oost Fryslân. De omzet steeg in 2009 van 7 naar 8 miljoen euro. Het aantal bellers via de kabel in het gebied stijgt snel; vorig jaar van 3800 naar 4500. Halverwege 2010 stond de teller al op 5500. Foto: Frans Andringa

